

Orden förbehöll sig nästan oinskränkt rätt att ensidigt bestämma över landets kvarnar och deras drift, och att mjölnaren hade små möjligheter att ställa krav på Orden. Kischs stora erfarenhet bl. a. vid undersökningen av judarnas ställning i Europa på medeltiden borgar för de säkrade resultaten.

Tore Nyberg

Fritz Wernli: Die Entstehung der schweizerischen Eidgenossenschaft. Verfassungsgeschichte und politische Geschichte in Wechselwirkung. Studien zur mittelalterlichen Verfassungsgeschichte VI, Uznach 1972 (Selbstverlag des Verfassers). 405 s.

I en fortlöpande framställning ges här i delvis polemisk form en översikt över de avgörande hundra åren av Schweiz' tillblivelse som oavhängig statsbildning. Förf.:s ställningstagande i en intern schweizisk forskardiskussion hindrar inte att den detaljerade inblicken i lokal, territorial och kejsarlig politik fram till 1330-talet i ett begränsat stycke av alplanet ger utmärkta exempel på de komplicerade resultaten av en »rikspolitik« som inte gick att skilja från härskarfamiljens (Habsburgs) territorialpolitik med sina egna familjedomaner. Då förf. försvarar sitt företag att skriva en sammanfattande framställning med att en sådan sedan lång tid inte förelegat, kan boken också nyttiggöras som en av inträngande detaljstudier beledsagd översikt, brukbar parallellt med de stora översiktsverken i europeisk historia.

Tore Nyberg

Diplomatarium Norvegicum bd. XXI. Ved Kommisjonen for Diplomatarium Norvegicum, Norsk historisk Kjeldekrift-institutt. Bergen: komm. A/S Bokcentralen (Oslo), 1970-74.

Efter en lang pause har det norske *kjeldekrift-institutts* diplomatariekommission genoptaget udgivelsen af *Diplomatarium Norvegicum*, hvis første bind udkom allerede 1846, og hvis traditioner principielt stadig binder publikationen på den måde, at hvert bind repræsenterer en kronologisk helhed (her 1270-1575). Det kan tilføjes, at det er hensigten, at et kommende bind XXII bl. a. skal indeholde akter og breve fra de dramatiske år forud for reformationen (bl. a. fra Esge Billes arkiv), hvorfra meget materiale stadig henligger utrykt.

Det foreliggende bind optager overvejende akter af intern, norsk karakter, adkomstbreve, domsbreve, lokale privilegier osv., ofte med præg af efterslæt og ofte kilder, der kun er overleveret i sene afskrifter, bl. a. Gerhard Schønings i Langebeks diplomatarium og ekscerpter. Af størst betydning er et par rigsrådsbreve fra efteråret 1501, da en del af rådet åbenbart har været permanent forsamlet i Bergen under ledelse af ærkebiskop Gaute. I september advarede rigsrådet indbyggerne på Voss mod at tilslutte sig Knut Alfssens 'wpp reyssningh'; lyster de ikke, »tha wilye wy thet throlige til hielpe ath stille och affwerye effther war yterste mackt« (nr. 688; jf. Halmstadrecessens § 10; NGL 2. r. III,

s. 14 f.); i november meddeler rådet videre Voss-boerne, at der var indløbet vigtige meddelelser fra kong Hans og indkalder dem til møde i Bergen under lejde (nr. 690).

Det er sandsynligt, at rådet sigter til kongens »swar paa the punether, her Sten Sture oc hans party haffue screffuit till ... Danmarcks raadt omod oss, formwgende, at ... Norikes raadt haffuer oc swodanne breff vntfanget« 23. september (Missiver I nr. 218). Kong Hans standpunkt er forholdsvis velkendt: underkendelse af berettigelsen af oppositionsledernes individuelle anvendelse af recessens modstandsret og vilje til en forhandlingsløsning på fællesnordisk rådsplan (jf. Aksel E. Christensen i HT 11. r. VI, 1960-62, s. 368-73 og mine bemærkninger i MedSc VII, 1975, s. 132 ff.). Vi ved også, at den loyale fløj af det svenske råd stod bag kongens principielle standpunkt; de to norske breves betydning ligger i, at det norske råd allerede i september karakteriserer Knut Alfssen som individuel oprører og meget klart begrundet sin holdning ved den ordrette påberåbelse af Halmstadrecessens oprørsbestemmelse (og netop ikke den samme paragrafs modstandsret), såfremt kongen viste sig uimodtagelig for 'undervisning'; novemberbrevets særlige værdi ligger på tilsvarende måde i, at det partielle norske rådsmøde – ligesom det svenske og det danske råd havde gjort – accepterede kong Hans' imødegåelse af oppositionens anklagepunkter.

E. Ladewig Petersen

A. J. Gurevič: Svobodnoe krest'janstvo feodal'noj Norvegii (Den frie bondestand i det feudale Norge). Engelsk resumé. Izdatel'stvo Nauka, Moskva, 1967. 284 s. 1 rubel 45 kopek.

Professor Aron Jakovlevič Gurevič (født i Moskva 1924) har i mange år interesseret sig for vesteuropæisk historie. Som elev af den bekendte middelalderhistoriker E. A. Kosminskij begyndte han naturligt nok med engelsk historie, men siden midten af 1950-erne har han arbejdet med norsk middelalderhistorie, især bøndernes forhold. Han var i en årrække ansat ved Det pædagogiske institut i Kalinin, men fra 1967 har han været knyttet til Det sovjetiske Videnskabsakademi, hvor han nu er professor. I talrige arbejder har han behandlet problemer i norsk middelalderhistorie, og da disse artikler vistnok ikke er synderlig kendt i Skandinavien, skal det her anføres, hvor de kan findes. De er dels publiceret i organet for hans tidligere arbejdsplads, *Učenyje Zapiski Kalinskogo Pedinstituta*, bd. 26, 35 og 38 (1962-1964), dels i Videnskabsakademiets tidsskrift for vesteuropæisk middelalderforskning, *Srednie Veka*, bd. 8, 9, 14, 16, 18, 24, 26, 30 og 31 (1956-1968), hvortil kommer et par publikationer i tidsskriftet for skandinavistik, *Skandinavskij Sbornik*, bd. 8 og 12 (1964, 1967) samt endnu nogle artikler andetsteds. Endelig har han publiceret en mere populær bog om vikingetogterne, *Pochody Vikingov*, Moskva 1966 (polsk oversættelse 1969) samt en tilsvarende bog i 1972 om sagaerne, *Istorija i Saga*. Nordiske historikere vil kende Gurevič fra et par artikler om opfattelsen af tid og rum hos de gamle nordboer og om Snorre Sturlasons historiesyn i *Mediaeval Scandinavia*, bd. 2 og 4 (1969, 1971). Endelig kan det nævnes, at en del af